

Spolufinancováno
Evropskou unií

Závěrečná tisková zpráva

Projekt k podpoře pracovníků knihoven a jejich zaměstnavatelů úspěšně završen

Tříletý projekt (1. 1. 2023 – 31. 12. 2025) s názvem „Posílení úrovně sociálního dialogu v odvětvích a podpora adaptace odvětví na změny“, registrovaný pod číslem CZ.03.01.03/00/22_001/0000890, byl na platformě Knihovnictví úspěšně zakončen. Na jeho realizaci spolupracoval Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR) a Odborový svaz pracovníků knihoven (OSPK).

Za uplynulé tři roky se v rámci projektu zaměřeného na rozvoj knihoven podařilo realizovat řadu aktivit v oblasti klíčových témat, kterými byly digitální kompetence knihovníků, ergonomie pracovního prostředí a výkon práce na dálku v knihovnách. Projekt přinesl konkrétní výstupy, které mají za cíl podpořit pracovníky knihoven v jejich profesním rozvoji a zlepšit podmínky pro jejich práci. Výstupy projektu mohou využít také ředitelé a vedení knihoven – například při přípravě interních směrnic, nastavování pravidel pro práci a bezpečné pracovní prostředí nebo při plánování rozvoje zaměstnanců. Projekt tak přispívá nejen ke zlepšení pracovních podmínek knihovníků, ale také k posílení strategického řízení a celkového fungování knihoven.

Digitální kompetence pracovníků knihoven

Cílem v této části projektu bylo zmapovat skutečnou úroveň digitálních dovedností pracovníků knihoven, odhalit slabá místa a vytvořit podklady pro cílené vzdělávání knihovníků v této oblasti.

V prvním roce proběhlo dotazníkové šetření vycházející z evropského rámce DigComp 2.1. Dotazník byl rozdělen do osmi tematických oblastí a kombinoval sebehodnocení s praktickými úkoly, aby bylo možné porovnat subjektivně vnímané a skutečné dovednosti.

Výsledky průzkumu naznačují, že digitální dovednosti knihovníků jsou v současné době nevyrovnané a pro roli knihovníka ve společnosti nedostatečné. Úroveň digitálních kompetencí je ovlivněna věkem, pozicí i prostředím. Vedoucí pracovníci, mladší knihovníci a knihovníci z větších měst jsou digitálně zdatnější, starší generace a zaměstnanci z menších měst však potřebují větší podporu a praktické vzdělávání.

Na základě těchto zjištění byly v dalších etapách projektu realizovány semináře zaměřené na posílení digitálních dovedností knihovníků a byl zpracován podpůrný metodický materiál **„Digitální kompetence knihovníků. Metodická pomůcka“**, který mimo jiné obsahuje i konkrétní doporučení pro další vzdělávání v této oblasti. Je dostupný v elektronické verzi.

Jak vnímají téma digitálních dovedností jsme se zeptali představitelů dvou knihoven. V rámci rozhovorů jsme požádali i o vyjádření k metodickému materiálu. Jan Červinka, ředitel Městské knihovny Nymburk, potvrdil, že se jedná o aktuální téma, materiál vnímá jako dobrý základ, využitelný v praxi, na kterém lze dále stavět. Lenka Prucková, ředitelka Knihovny města

Olomouce, zejména oceňuje, že metodika přináší ucelený přehled, a vnímá ji jako dobrý zdroj pro samostudium. Zároveň však vidí prostor pro její další rozvoj, například v rozšíření příkladů a praktických scénářů.

Závěrem k tomuto tématu lze konstatovat, že vzdělávání pracovníků knihoven a jejich zapojení do celoživotního vzdělávání je klíčovým prvkem pro zajištění vysoké kvality služeb v knihovnách. S dynamickým rozvojem informačních technologií, digitalizací a měnících se potřeb uživatelů knihoven je důležité, aby zaměstnanci neustále rozvíjeli své dovednosti a znalosti. Musí být schopni pracovat s novými systémy, digitálními nástroji a platformami, rozumět tomu, jak efektivně vyhledávat, hodnotit a zpracovávat informace, a učit tyto dovednosti své uživatele.

Ergonomie pracovního prostředí: pohodlné a funkční prostředí pro knihovníky

Tato aktivita byla zaměřena na ergonomii pracovního prostředí v knihovnách. Cílem bylo navrhnout opatření, která budou implementovatelná, přínosná pro zaměstnance a zároveň respektující specifika knihoven.

Samotná realizace započala sérií teoretických přípravných fází, během kterých se tým pracovníků seznámil s aktuálními poznatky v oblasti ergonomie, právními předpisy, normami, doporučenými postupy při plánování staveb a rekonstrukcí budov i aktuálními trendy v návrhu pracovních prostor. Následovaly návštěvy několika knihoven, ve kterých tým získal poznatky z reálného provozu.

Výstupem je metodická příručka zpracovaná ve dvou variantách – podrobná (úplná) a stručná verze. Obě slouží jako praktický nástroj pro knihovníky a vedení knihoven při plánování a zlepšování pracovních i veřejných prostor s ohledem na fyzické a psychické zdraví zaměstnanců i uživatelů knihoven.

Úplná verze příručky „**Ergonomie pro knihovny. Průvodce efektivním pracovním prostředím**“ se věnuje ergonomii, jejím typům a jejich praktickému využití. Podrobně se zabývá ergonomií a plánováním prostor v knihovnách pro zaměstnance i uživatele. Obsahuje ergonomická doporučení pro konkrétní pracovní pozice, zásady přístupnosti pro osoby s omezenou schopností pohybu, upozorňuje na zdravotní rizika spojená s nedodržováním ergonomických zásad. Součástí metodiky je obrazová příloha, která prostřednictvím názorných příkladů dobré i špatné praxe z různých prostor knihovny ukazuje, jak ergonomické principy aplikovat v praxi.

Stručná verze „**Ergonomie pro knihovny. Klíčové principy a doporučení**“ nabízí rychlou orientaci v tématu, shrnutí klíčových principů ergonomie a zároveň poskytuje stručný přehled toho, co obsahuje úplná verze příručky.

Příručky vznikly ve spolupráci odborníků z oblasti ergonomie a BOZP, architektury, pracovníků knihoven a zástupců odborových organizací. Jsou dostupné v elektronické i tištěné verzi.

O poznatky z praxe při výstavbě nové budovy knihovny se v rozhovoru s řešiteli projektu podělila ředitelka Krajské knihovny Vysočiny Jitka Hladíková. Metodiku považuje za užitečnou pro přípravu stavebního programu a zařadila by ji mezi základní zdroje při přípravě projektové dokumentace. V rozhovoru také uvedla, jak důležité je zapojit ergonomické hledisko již při návrhu technických systémů.

Výkon práce na dálku: příležitost pro moderní knihovny

U tohoto tématu byla pozornost zaměřena na možnosti a podmínky výkonu práce na dálku v knihovnách. Výchozím bodem byla dvě šetření – mezi zaměstnavateli a zaměstnanci knihoven.

Z výsledků vyplynulo, že práci na dálku aktuálně umožňuje přibližně 30 % dotazovaných knihoven, a to převážně od období pandemie COVID-19. Polovina z nich dosud neměla vnitřní předpis ani písemné dohody o práci na dálku (stav před novelou Zákoníku práce účinnou od 1. 10. 2023).

Mezi hlavní důvody, proč není práce na dálku poskytována, zaměstnavatelé uvedli:

- charakter pracovních pozic, které neumožňují práci mimo pracoviště,
- obtížné zajištění bezpečnosti práce v domácím prostředí,
- technická a organizační omezení,
- nejasnosti v právní úpravě.

Naopak z pohledu zaměstnanců byla práce na dálku hodnocena velmi pozitivně – jako vítaná zaměstnanecká výhoda, která zvyšuje spokojenost, soustředěnost a produktivitu a pomáhá lépe skloubit pracovní a osobní život.

Cílem projektu proto bylo tuto formu práce v knihovnách systematicky podpořit a vytvořit soubor metodických a vzorových materiálů, které knihovnám usnadní její zavádění do praxe.

Výstupem je metodická příručka **„Doporučení pro zavedení výkonu práce na dálku v knihovnách“**, která představuje základní právní rámec práce na dálku, shrnuje problematiku BOZP, kybernetické bezpečnosti a digitálních kompetencí, obsahuje doporučení pro zaměstnavatele i zaměstnance a nezapomíná ani na roli sociálních partnerů při vyjednávání podmínek práce z domova. Součástí metodiky jsou i vzorové dokumenty, např. dohoda o práci na dálku, interní směrnice o podmínkách práce na dálku, kontrolní list pro hodnocení domácího pracoviště.

Na tvorbě materiálů spolupracoval pracovní tým složený z právníků, personalistů, vedoucích pracovníků knihoven a zástupců odborových organizací. Metodika je dostupná v tištěné i elektronické formě.

Metodiku v rozhovoru s řešiteli projektu kladně zhodnotila ředitelka SVK v Hradci Králové Daniela Riedlová, která ocenila její srozumitelnost a systematičnost. Hlavní přínos vidí ve využití vzorových materiálů v praxi. Podle ředitele SVK Plzeňského kraje Daniela Bechného je metodika skvělým vodítkem pro knihovny, které s touto formou práce začínají a chtějí mít k dispozici jasné a ověřené informace. Oba rozhovory o zkušenostech s prací na dálku v těchto knihovnách jsou dostupné na webu SKIP ČR.

Ke sdílení a prezentaci výsledků projektu byly uspořádány odborné semináře, které se setkaly s velkým zájmem cílové skupiny.

Jako samostatný vzorový dokument byla v této části projektu aktualizována kolektivní smlouva vyššího stupně z roku 2015. Její text nyní reflektuje klíčové změny v právní oblasti, zejména aktuální znění relevantních zákonů, a ukotvení práce na dálku.

Zhodnocení realizovaných seminářů v rámci projektu

Semináře pořádané v rámci projektu zaznamenaly velký zájem cílové skupiny. Všechny termíny byly rychle obsazeny a jejich kapacita byla zcela naplněna. Účastníci se aktivně zapojovali do diskusí, sdíleli své zkušenosti z praxe a kladli konkrétní dotazy, což přispělo k obohacení obsahu seminářů i k výměně dobré praxe mezi účastníky. Pozitivní ohlasy potvrdily, že témata jsou pro cílovou skupinu aktuální a přínosná.

Závěrem

Tříletý projekt přinesl konkrétní doporučení v řešených oblastech a užitečné nástroje pro praxi knihoven. Díky výstupům projektu mají knihovny k dispozici ucelené metodické podklady, které jim pomohou vytvářet moderní, efektivní a vstřícné pracovní prostředí a podpořit jejich pracovníky v profesním rozvoji. Výstupy jsou dostupné odborné veřejnosti a připraveny k praktickému využití.

Veškeré materiály, metodiky, rozhovory, prezentace ze seminářů jsou dostupné na webu SKIP ČR a dále na webu KZPS ČR.